

Izraēla

Vispārīgā informācija

Oficiālais nosaukums:	Izraēlas Valsts
Valsts iekārta:	parlamentāra republika
Galvaspilsēta:	Jeruzaleme
Valsts valoda:	ivrits, arābu

Teritorija

Platība:	20 770 km ²
Sauszemes robeža:	20 330 km
Krasta līnija:	440 km
Robežvalstis:	Jordānija 238 km, Ēģipte 266 km, Libāna 79 km, Sīrija 76 km, Gazas sektors 51 km, (Palestīna) Rietumkrasts 307 km
Administratīvais iedalījums:	6 apgabali
Lielākās pilsētas:	Telaviva, Haifa, Jeruzaleme

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits (2010):	7,63 miljoni [*]
Pieaugums (2010):	1,8% ^{**}
Nacionālais sastāvs (2009):	ebreji 75,5%, arābi 20,3%, citi 4,2% [*]
Reliģijas (2009):	jūdaisti 75,5%, musulmaņi 17%, kristieši 2%, drūzi 1,7%, citi 3,8% [*]

Ekonomiskie rādītāji

IKP (2010):	651,9 miljardi ILS ^{***} (~174,4 miljardi USD)
IKP pieaugums (2010):	4,7% ^{***}
IKP uz vienu iedzīvotāju (2010):	106 669 ILS ^{***} (~28 529 USD)
IKP PPP (2010):	219,4 miljardi USD ^{**}
IKP PPP uz vienu iedzīvotāju (2010):	29 800 USD ^{**}
Eksports (2010):	58,4 miljardi USD [*]
Imports (2010):	59,2 miljardi USD [*]
Eksporta partneri (2010):	ASV 32%, Honkonga 7%, Beļģija 5%, Indija 5%, Ķīna 4%, Lielbritānija 4%, Nīderlande 3%, Vācija 3% ^{***}
Importa partneri (2010):	ASV 12%, Ķīna 10%, Vācija 6%, Beļģija 5%, Itālija 4%, Japāna 3% ^{***}
Eksporta produkti:	mašīnas un iekārtas, programmatūra, briljanti, lauksaimniecības produkti, ķīmiskās rūpniecības produkti, tekstilizstrādājumi un apģērbs
Importa produkti:	izejvielas, militārais aprīkojums, dimanti, degviela, labība, investīciju un patēriņa preces
Galvenās nozares:	augsto tehnoloģiju ražošana (aviācija, komunikācijas, programmēšana, medicīniskā elektronika, šķiedru optika), papīra un koksnes izstrādājumu ražošana, pārtikas, dzērienu un tabakas rūpniecība, ķīmiskā rūpniecība, celtniecības materiālu ražošana, celtniecība, metālapstrāde, plastmasas izstrādājumu ražošana, dimantu apstrāde, tekstilizstrādājumu un apavu ražošana
Dabas resursi:	koksne, potaša, vara rūda, dabas gāze, fosfāti, magnijs, bromīds, māls, smilts
Ienākošās uzkrātās ĀTI (2010):	77,8 miljardi USD [*]
Izejošās uzkrātās ĀTI (2010):	66,3 miljardi USD [*]
Valūta:	Izraēlas šekelis, ILS; 1 LVL = 7,04 ILS ^{****}
Fiskālais gads:	kalendārais gads
Inflācija (2010):	2,6% ^{***}
Bezdarba līmenis (2010):	6,7% ^{***}
Uzņēmuma ienākuma nodoklis:	24%

Papildus informācija

Tālsarunu kods:	+972
Interneta IDL:	.il

^{*} Israel Central Bureau of Statistics – <http://www.cbs.gov.il>

^{**} Central Intelligence Agency – <http://www.cia.gov>

^{***} Bank of Israel - <http://www.bankisrael.gov.il/firsteng.htm>

^{****} Latvijas Bankas noteikto ārvalstu valūtu kursu vidējā vērtība (latos) 2010. gadā, <http://www.bank.lv>

Izraēla atrodas Tuvajos Austrumos, Vidusjūras austrumu piekrastē. Robežojas ar Libānu Z, Sīriju ZA, Jordāniju A un Ēģipti DR. Tās oficiālais nosaukums ir Izraēlas Valsts.

Izraēlas suverēnā teritorija bez zemēm, kuras Izraēla ieguva 1967. gadā Sešu dienu kara rezultātā, ir aptuveni 20 770 km² liela, no kuras aptuveni 2% ir zeme zem ūdeņiem.

Izraēlas jurisdikcijā esošā teritorija ar Austrumjeruzalemi un Golānas augstienēm ir 22 072 km² liela.

Izraēlas kontrolētās teritorijas kopplatība, ieskaitot militāri pārraudzīto un Palestīnas daļēji pārvaldīto Rietumkrasta teritoriju, ir 27 799 km².

1947. gada 29. novembrī ANO Ģenerālā asambleja pieņēma rezolūciju ar aicinājumu izveidot ebreju valsti britu Palestīnas mandātā. Izraēlas Neatkarības deklarācija publiski tika pasludināta 1948. gada 14. maijā Telavivā, tikai dažas stundas pirms britu Palestīnas mandāta beigām. Ebreju Nacionālā Padome šajā dienā sapulcējās Telavivas Mākslas muzejā, kur pieņēma neatkarības deklarāciju (angl. – *The Declaration of the Establishment of the State of Israel – the „Declaration of Independence”*). Deklarācija piemin jaunās valsts saikni ar Bībeles laika ebreju valsti un diasporas ebreju mūžīgo sapni par ebreju valsts atjaunošanu, kā arī Holokaustu. Neatkarības deklarācijā pausts, ka Izraēla ir jūdu valsts Izraēlas zemē (angl. – *Jewish state in Eretz Izrael*), kurā visiem iedzīvotājiem tiek garantēta reliģijas brīvība. Neatkarības deklarācijai Izraēlā nav konstitucionāla statusa.

Pēc pāris minūtēm, kad tika pasludināta neatkarība, jauno valsti oficiāli atzina ASV un trīs dienas vēlāk arī PSRS. Pret jauno valsti visnaidīgāk noskaņoti bija arābu kaimiņi, kuri uzskatīja, ka tā tiek izveidota arābiem piederošās teritorijās.

Izraēlas okupētās teritorijas ir Rietumkrasts, Austrumjeruzaleme un Golānas augstienes, ko Izraēla ieguva Sešu dienu karā no Jordānijas un Sīrijas.

Izraēla vēl joprojām kontrolē Gazas sektora gaisa telpu un pieejamību no jūras puses, kā arī regulē tās tūrisma un ārējo tirdzniecību.

Izraēla iedalās sešos apgabalos (*mehozot*): Centrālais, Haifas, Jeruzalemes, Ziemeļu, Dienvidu un Telavivas rajons. Savukārt apgabali iedalās 15 pagastos (*nafot*).

Lielākā daļa no 7,6 miljoniem Izraēlas iedzīvotāju ir ebreji. Valstī dzīvo vēl citas etniskās grupas (arābi), kā arī vairāku reliģiju – jūdaisma, islāma, kristietības u.c. pārstāvji.

Izraēlas galvaspilsēta un lielākā pilsēta valstī gan pēc iedzīvotāju skaita, gan pēc platības ir Jeruzaleme (773 tūkst. iedz., 125,2 km²). Otro un trešo vietu pēc iedzīvotāju skaita daļa attiecīgi Telaviva (403,7 tūkst. iedz.) un Haifa (265,6 tūkst. iedz.).

Neskatoties uz mazo teritoriju, Izraēlā atrodas gan tuksneši (Negevas tuksnesis), gan līdzenumi, gan kalni (Galilejas, Karmela kalni, Golānas augstienes). Izraēlas teritorijā esošā Nāves jūra ir zemākais punkts uz planētas.

Gaisa temperatūra mēdz būt krasi atšķirīga dažādās Izraēlas vietās, sevišķi ziemā. Kalnainajos apvidos ir vējains un auksts. Hermonas kalna virsotni gandrīz visu gadu klāj sniegs. Jeruzalemē vismaz reizi gadā uzkrīt sniegs. Piekrastes pilsētās Telavivā un Haifā ir Vidusjūras klimats ar vēsām, lietainām ziemām un garām, karstām vasarām. Jordānas ielejas ziemeļdaļā 1942. gadā reģistrēta augstākā temperatūra Āzijā (53,7°C). No maija līdz septembrim lietus Izraēlā ir reta dabas parādība. Ierobežoto saldūdens resursu dēļ Izraēla ir izstrādājusi dažādas ūdens taupīšanas tehnoloģijas, piemēram, efektīvu pilieneveida ūdens padeves irigācijas sistēmu. Izraēla ir vadošā valsts saules enerģijas patēriņā uz vienu iedzīvotāju.

Izraēla tiek uzskatīta par visattīstītāko valsti Āzijas DA. 2010. gadā Izraēlas IKP bija 51. vietā pasaulē.

Izraēlā ir divas oficiālās valodas – ivrits un arābu. Ivritā runā lielākā iedzīvotāju daļa. Arābu valodā runā ne tikai valstī dzīvojošā arābu minoritāte, bet arī ebreji, kuri ieceļojuši Izraēlā no Arābu zemēm. Vairums ebreju runā salīdzinoši labā angļu valodā. Kā jau imigrantu zemē, tajā var dzirdēt daudz un dažādu valodu. Plaši izplatītas valodas ir krievu un amharu valoda.

